

Tvarus vystymasis Europos Sąjungoje

**2011 m. ES tvaraus vystymosi strategijos
stebėsenos ataskaita**

Santrauka

Santrauka

Tvarus vystymasis – pamatinis ir svarbiausias Europos Sąjungos tikslas nuolat gerinti dabarties ir ateities kartų gyvenimo kokybę ir gerovę, derinant ekonomikos vystymąsi, aplinkos apsaugą ir socialinį teisingumą.

2006 m. ES tvaraus vystymosi strategijoje (ES TVS) apibūdinama, kaip ES veiksmingiau spręsti tvaraus vystymosi uždavinius. Bendras tikslas – nuolat gerinti visuomenės gyvenimo kokybę kuriant tvarias bendruomenes, kurios sugebėtų veiksmingai valdyti ir naudoti išteklius, taip pat panaudoti ekonomikos ekologinių ir socialinių inovacijų galimybes, kad būtų užtikrintas klestėjimas, aplinkos apsauga ir socialinė sanglauda.

ES TVS bendras tikslas – gerinti gyvenimo kokybę

Tvaraus vystymosi pažangos vertinimas yra neatskiriama ES TVS dalis, tad Eurostato užduotis – kas dvejus metus parengti stebėsenos ataskaitą pagal išsamius ES tvaraus vystymosi rodiklius (ES TVR). Iki šiol Eurostatas paskelbė tris stebėsenos ataskaitas – 2005, 2007 ir 2009 m. Šioje ketvirtojoje ataskaitoje apžvelgiama pažanga, pasiekta įgyvendinant strategijos tikslus ir sprendžiant pagrindinius uždavinius.

Rodiklių naudojimas pažangai vertinti yra neatskiriama strategijos dalis

TVS apibrėžiami tikslai ir užduotys, skirti nukreipti Europos Sąjungą tvaraus vystymosi keliu. Atsižvelgiant į šiuos tikslus ir užduotis, šioje ataskaitoje pateikiamas kiekybinis vertinimas, ar ES juda teisinga kryptimi, kaip rodo ES TVR atskleidžiami pokyčiai.

Šioje ataskaitoje vertinama pažanga siekiant įgyvendinti ES TVS nustatytus uždavinius ir tikslus

Ar Europos Sąjunga yra kelyje į tvarų vystymąsi?

Šioje ataskaitoje nesiekama tiksliai įvertinti, ar ES yra tvari, nes nėra politinio ar mokslinio sutarimo, kokia turėtų būti ši tvarumo būklė arba kokios turėtų būti optimalios daugelio šioje ataskaitoje pateikiamų rodiklių reikšmės. Ja siekiama įvertinti pažangą, padarytą įgyvendinant ES TVS nustatytus uždavinius ir tikslus, kuriais norima nukreipti Europos Sąjungą linkme, netiesiogiai apibrėžiama kaip kelias į tvarų vystymąsi. Iš esmės šioje ataskaitoje pateikiamas santykinis vertinimas, ar, atsižvelgiant į šiuos uždavinius ir tikslus, ES juda teisinga kryptimi. Tai darant, dėmesys sutelkiamas į tvarų vystymąsi, o ne į tvarumą¹.

Siekiant įvertinti, ar padaryta tvaraus vystymosi pažanga, gali būti įdomu palyginti pagrindinių rodiklių kitimo tendencijų vertinimo rezultatus, pateikiamus šioje ir 2009 m. ataskaitoje². Tačiau tokį palyginimą atlikti sudėtinga dėl dviejų veiksnių. Pirma, vertinimą apsunkina trikdomas ekonomikos ir finansų krizės poveikis nuo 2007 m. Kitame šio skyriaus skirsnyje bandoma apibūdinti kai kurias iš šio poveikio apraiškų. Antra, šiose dviejose ataskaitose naudojami duomenų rinkiniai, tikslai ir vertinimo metodikos šiek tiek skiriasi. Siekiant panaikinti šiuos skirtumus, ankstesnės ataskaitos įvertinimai buvo patikslinti atsižvelgiant į šioje ataskaitoje naudojamus duomenų rinkinius ir metodiką; šie įvertinimai pateikiami 1 lentelėje kartu su pirminiais 2009 m. įvertinimais ir šioje ataskaitoje pateikiamais įvertinimais.

¹ Tvaraus vystymosi sąvoką reikėtų skirti nuo tvarumo sąvokos. Tvarumas yra sistemos savybė, pagal kurią palaikoma tam tikra sistemos būklė laikui bėgant. Tvaraus vystymosi sąvoka reiškia procesą, susijusį su pokyčiais ar raida. Strategijos tikslas – „siekti, kad gyvenimo kokybė nuolat gerėtų“, todėl daugiausia dėmesio skiriama žmonių gerovės gerinimo procesui palaikyti. Tvarus vystymasis yra kintanti sąvoka, kuria, užuot siekus stabilios pusiausvyros, pripažįstama, kad žmonių visuomenei būdingi pokyčiai.

² Eurostatas, „Tvarus vystymasis Europos Sąjungoje. 2009 m. ES tvaraus vystymosi strategijos stebėsenos ataskaita“. Liuksemburgas, Europos Sąjungos oficialiųjų leidinių biuras, 2009 m.

1 lentelė. Pagrindinių rodiklių įvertinimo 2009 m. ir šiame leidinyje palyginimas³

TVR sritis	Pagrindinis rodiklis	2009 m. ataskaita	Patikslintas 2009 m. įvertinimas	Dabartinė ataskaita
Socialinis ir ekonominis vystymasis	Realusis BVP vienam gyventojui			
Tvarus vartojimas ir gamyba	Išteklių našumas			
Socialinė įtrauktis	Skurdo ar socialinės atskirties rizika			
Demografiniai pokyčiai	Pagyvenusių asmenų užimtumo lygis			
Visuomenės sveikata	Tikėtina gyvenimo trukmė ir sveiko žmogaus gyvenimo trukmė			
Klimato kaita ir energetika	Išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis			
	Atsinaujinančiųjų energijos išteklių vartojimas			
Tvarus transportas	Transporto suvartojama energija, palyginti su BVP			
Gamtiniai išteklių	Paplitusių paukščių gausa			
	Žuvų išteklių išsaugojimas			
Visuotinė partnerystė	Oficiali parama vystymuisi			
Geras valdymas	[Nėra pagrindinio rodiklio]	:	:	:

Nors abiejose ataskaitose sutampa tik dviejų iš vienuolikos pagrindinių rodiklių vertinimo rezultatas (tikėtinos gyvenimo trukmės visuomenės sveikatos srityje ir paplitusių paukščių indekso gamtinių išteklių srityje), jei 2009 m. būtų naudojami dabartiniai duomenų rinkiniai, tikslai ir vertinimo metodika, abiejose ataskaitose sutaptų septynių rodiklių įvertinimas. Be jau minėtų dviejų rodiklių, tai būtų du „atsiejimo“ rodikliai (išteklių našumas ir transporto suvartojama energija, palyginti su BVP), skurdo ir socialinės atskirties rizika, atsinaujinančiųjų energijos išteklių vartojimas ir žuvų išteklių išsaugojimas.

Taigi likusių keturių rodiklių atveju įvyko realių pokyčių. Dviejų rodiklių – realiojo BVP vienam gyventojui ir pagyvenusių asmenų užimtumo – atžvilgiu padėtis tapo mažiau palanki. Kita vertus, dviejų rodiklių – išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio ir oficialios paramos vystymuisi – atžvilgiu padėtis tapo labiau palanki. Kaip apibūdinta ankstesniame skirsnyje, prie kelių iš šių pokyčių prisidėjo ekonomikos ir finansų krizė.

Apskritai dėl minėtų aplinkybių sunku įvertinti, ar nuo 2009 m. ataskaitos dienos padaryta kokia nors pažanga. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad beveik pusė pagrindinių rodiklių juda gana nepalankia kryptimi, dar negalima daryti išvados, kad Europos Sąjunga eina tvaraus vystymosi keliu.

Pasaulinės ekonomikos ir finansų krizės poveikis

Dėl pasaulinės ekonomikos ir finansų krizės, kuri prasidėjo 2007 m. pabaigoje, 2008 m. ES ištiko ekonomikos nuosmukis⁴. 2011 m. viduryje, kai buvo baigiama rengti šią ataskaitą, ES ekonomikos augimas vis dar buvo lėtas. Šių įvykių poveikis buvo itin didelis ir vien ekonomika neapsiriboja – pakenkta daugeliui sričių, kurioms taikomi šiame leidinyje pateikiami rodikliai. Šiame skirsnyje trumpai apžvelgiamos sritys, kurioms padarytas poveikis laikotarpiu nuo 2007 m. iki, jei įmanoma,

³ Vertinimo metodas ir orų simbolių reikšmės paaiškinami įžangoje.

⁴ Dėl išsamesnės krizės analizės žr. [Europos Komisijos leidinį „Economic Crisis in Europe: Causes, Consequences and Responses“](#), *European Economy*, Nr. 7, 2009 m.

2010 m. Nors šiuo metu tai dar neaišku, kai kurie iš padarinių, kaip antai mažesnis investicijų lygis, gali turėti ilgalaikį ir nuolatinį šalutinį poveikį, kuris bus matyti tik vėlesnėse ataskaitose.

Likvidumo problemos bankų sektoriuje, kurios ėmė reikštis 2007 m., lėmė kreditavimo krizę ir turto kainų smukimą, dėl to sumažėjo vartotojų paklausa (tai rodo namų ūkių išlaidų rodiklis), padidėjo namų ūkių santaupos, sumažėjo įmonių ir namų ūkių investicijos, tarptautinės prekybos apyvarta (tai rodo importo iš besivystančių šalių rodiklis) ir realusis BVP vienam gyventojui. Valstybės skolos lygis smarkiai padidėjo. Užimtumas, visų pirma jaunimo, sumažėjo ir vyrai nukentėjo labiau negu moterys (moterų užimtumas). Pagyvenusių asmenų užimtumo lygio augimo tendencija sulėtėjo. Dėl darbuotojų išlaikymo ir darbo laiko pokyčių sumažėjo darbo našumas. Kita vertus, padidėjo išlaidos moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai, nes keletas šalių padidino šias savo išlaidas siekdamas paremti ekonomikos atsigavimą ir ilgalaikį augimą. Mažėjant paklausai, taip pat sumažėjo pramonės gamyba, kaip matyti iš nuodingų cheminių medžiagų gamybos pavyzdžio.

Nedarbo ir ilgalaikio nedarbo padidėjimas turėjo socialinių padarinių. Nors bendroji skurdo rizika sumažėjo, 25–49 metų amžiaus grupėje ji padidėjo (taip pat šiek tiek ir 18–24 metų amžiaus grupėje). Taip pat padidėjo skurdo intensyvumas ir savizudybių skaičius, visų pirma tarp vyrų ir vidutinio amžiaus asmenų. Taip pat sumažėjo neto migracijos lygis ir tai tikriausiai lėmė sunkumai susirasti darbą ES. Kalbant apie kovą su visuotiniu skurdu, besivystančių šalių finansavimas sumažėjo, sumažėjus privačių paramos teikėjų, ne oficialių šaltinių ar NVO skiriamų lėšų srautui.

Mažėjant BVP, mažėjo ir energijos paklausa (galutinis energijos suvartojimas). Dėl šio mažesnio vartojimo stabilizavosi ES energetinė priklausomybė ir nutrūko ilgalaikė priklausomybės augimo tendencija. Išmetami šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir atmosferos teršalų kiekiai, kurie jau mažėjo, ėmė mažėti dar sparčiau.

Krovinių vežimas smuko labiau nei BVP (tai rodo krovinių apyvartos, palyginti su BVP, rodiklis). Vis dėlto transporto energijos suvartojimas sumažėjo mažiau nei BVP (transporto suvartojama energija, palyginti su BVP) ir tai tikriausiai lėmė lėtesnis keleivių vežimo mažėjimas. Transporto išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis sumažėjo, be to, transporto išmetamas azoto oksidų (NO_x) ir kietųjų dalelių teršalų kiekis mažėjo sparčiau negu ankstesniais metais. Taip pat sumažėjo žuvusiųjų keliuose skaičius, tikriausiai dėl mažesnių eismo srautų.

Visuomenės reakciją į krizę ir jos valdymą parodo sumažėjęs piliečių pasitikėjimas ES institucijomis ir rinkėjų aktyvumas nacionaliniuose rinkimuose.

Tvaraus vystymosi pažanga Europos Sąjungoje

Iš daugiau kaip 100 šioje ataskaitoje pateiktų rodiklių vienuolika rodiklių nustatyti kaip pagrindiniai. Jie skirti tam, kad būtų galima susidaryti bendrą vaizdą, ar ES padarė pažangą siekdama įgyvendinti ES TVS nustatytus tvaraus vystymosi uždavinius ir tikslus. Pažangos nuo 2000 m. įvertinimas remiantis šiais pagrindiniais rodikliais atskleidžia gana prieštaringą vaizdą.

2 lentelė. Pagrindinių rodiklių pokyčių įvertinimas (ES-27, nuo 2000 m.)⁵

TVR sritis	Pagrindinis rodiklis	ES-27 pokyčių įvertinimas
Socialinis ir ekonominis vystymasis	Realusis BVP vienam gyventojui	
Tvarus vartojimas ir gamyba	Išteklių našumas	
Socialinė įtrauktis	Skurdo ar socialinės atskirties rizika(*)	
Demografiniai pokyčiai	Pagyvenusių asmenų užimtumo lygis	

⁵ Vertinimo metodas ir orų simbolių reikšmės paaiškinami įžangoje.

Visuomenės sveikata	Tikėtina gyvenimo trukmė ir sveiko žmogaus gyvenimo trukmė(**)	
Klimato kaita ir energetika	Išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis Atsinaujinančiųjų energijos išteklių vartojimas(***)	
Tvarus transportas	Transporto suvartojama energija, palyginti su BVP	
Gamtiniai ištekliai	Paplitusių paukščių gausa(****) Žuvų išteklių išsaugojimas	
Visuotinė partnerystė	Oficiali parama vystymuisi	
Geras valdymas	[Nėra pagrindinio rodiklio]	:

(*) Nuo 2005 m.

(**) Nuo 2002 m.

(***) Nuo 2006 m.

(****) ES suvestiniai duomenys, pagrįsti 19 valstybių narių duomenimis.

Aiškiai palankūs pokyčiai

Palankiais galima laikyti naujausius socialinės įtraukties srities pagrindinio rodiklio pokyčius, nes **skurdo ar socialinės atskirties rizika** iškilusi vis mažesniai žmonių skaičiui. 2008–2009 m. žmonių, kuriems iškilusi skurdo arba socialinės atskirties rizika, sumažėjo apie 2 mln.

Kaip aiškiai palankius taip pat galima įvertinti dviejų pagrindinių rodiklių, susijusių su klimato kaita ir energetika, pokyčius. 2000–2009 m. ES **išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis** gerokai sumažėjo, taigi tikėtina, kad bus įgyvendinti ir ES-15 pagal Kioto protokolą prisiimti įsipareigojimai (susiję su sumažinimu 8 proc. 2008–2012 m.), ir ES-27 tikslas iki 2020 m. išmetamą dujų kiekį sumažinti 20 proc., palyginti su 1990 m. lygiu. Dėl metodikos pokyčių turimi tik 2006–2008 m. antrojo pagrindinio rodiklio – **atsinaujinančiųjų energijos išteklių vartojimo** – duomenys. Tačiau jei šiuo trumpu laikotarpiu būtų pokyčių tempą būtų galima išlaikyti, ES greičiausiai įgyvendintų 2020 m. užsibrėžtą tikslą, pagal kurį energija, pagaminta iš atsinaujinančiųjų išteklių, sudarytų 20 proc. bendros suvartojamos galutinės energijos.

Gana palankūs pokyčiai

Pastebimi gana palankūs pagrindinių rodiklių, susijusių su socialiniu ir ekonominiu vystymuisi ir visuomenės sveikata, taip pat vieno iš dviejų pagrindinių gamtinių išteklių rodiklių pokyčiai.

Kalbant apie socialinį ir ekonominį vystymąsi, 2000–2010 m. **realiojo BVP vienam gyventojui** pagrindinis rodiklis kasmet vidutiniškai didėjo 0,9 proc., nors dėl ekonomikos krizės ir paskesnio nuosmukio 2009 m. šis rodiklis smuko, priartėjęs prie 2005 m. lygio. 2010 m. augimas visoje ES buvo lėtas, o 2011 m. viduryje, kai ši ataskaita buvo baigiama rengti, ES ekonomikos augimas tebebuvo lėtas.

Kalbant apie visuomenės sveikatą, iš ES **tikėtinios gyvenimo trukmės** duomenų matyti tam tikra pažanga didinant ES gyventojų gyvenimo trukmę. Tikėtina, kad 2008 m. gimusi mergaitė išgyvens vidutiniškai 82,4 metų, o berniukas – 76,4 metų.

2008–2009 m. žmonių, kuriems iškilusi skurdo ar socialinės atskirties rizika, skaičius sumažėjo 2 mln.

Su dviem pagrindiniais klimato kaitos ir energijos rodikliais susiję 2020 m. tikslai, tikėtina, bus įgyvendinti

Gana palankūs pokyčiai, susiję su realiojo BVP vienam gyventojui, tikėtinios gyvenimo trukmės ir paplitusių paukščių indekso rodikliais

Duomenys apie **paplitusių paukščių gausą**, vieną iš pagrindinių gamtinių išteklių srities rodiklių, rodo, kad visų paplitusių paukščių skaičiaus rodiklis šiek tiek padidėjo, nors žemės ūkio plotuose gyvenančių paukščių 2000–2008 m. pastebimai sumažėjo.

Gana nepalankūs pokyčiai

Gana nepalankūs yra penkių iš vienuolikos pagrindinių ES TVR rinkinio rodiklių, įskaitant rodiklius, susijusius su tvariu vartojimu ir gamyba, demografiniais pokyčiais, tvariu transportu ir visuotine partneryste, taip pat vieną iš dviejų pagrindinių gamtinių išteklių srities rodiklių, pokyčiai.

Pagrindinio tvaraus vartojimo ir gamybos rodiklio pokyčių 2000–2007 m. tendencija yra gana nepalanki. Nors iš **išteklių našumo** didėjimo matyti, kad ES savo išteklius ėmė naudoti veiksmingiau, medžiagų paklausa (ir susijęs poveikis aplinkai) toliau didėjo.

Kalbant apie ES demografinius pokyčius, iki 2008 m. **pagyvenusių asmenų užimtumo lygio** didėjimas rodė, kad tikslą 2010 m. pasiekti 50 proc. lygį galima įgyvendinti. Tačiau 2009 ir 2010 m. dėl krizės augimas beveik liovėsi ir 2010 m. užimtumo lygis sudarė maždaug 46 proc., taigi tikslas nebuvo pasiektas.

Kaip ir išteklių naudojimo atveju, 2000–2009 m. **energijos suvartojimo transporto sektoriuje BVP vienietui koeficientas** nuosaikiai sumažėjo. Vis dėlto – ir nepaisant didelio sumažėjimo dėl krizės 2009 m. – energijos suvartojimas transporto sektoriuje nuo 2000 m. didėjo, nors ir lėčiau, nei augo ekonomika. Energijos suvartojimo transporto sektoriuje atsiejimas nuo ekonomikos augimo vos pastebimas.

Kalbant apie **žuvų išteklių išsaugojimą**, vieną iš dviejų pagrindinių gamtinių išteklių srities rodiklių, 2009 m. bendras saugių biologinių ribų reikalavimų neatitinkantis sugaunamų žuvų kiekis sudarė beveik 24 proc. Nors, palyginti su maždaug 37 proc. dalimi 2000 m., tai galima laikyti pagerėjimu, bendras sugaunamų žuvų kiekis tebeviršijo tvarų naudojimo lygį.

Kalbant apie ES tarptautinius įsipareigojimus, ES **oficialiai paramai** besivystančių šalių **vystymuisi** išleidžiama bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP) dalis 2005–2010 m. beveik nekito ir sudarė maždaug 0,4 proc. BNP. Taigi ES nepasiekė 2010 m. užsibrėžto tarpinio 0,56 proc. tikslo ir nevykdo plano iki 2015 m. pasiekti tikslą oficialiai vystymosi paramai (OVP) skirti 0,7 proc. savo BNP. Tačiau reiktų pažymėti, kad daugelis kitų visuotinės partnerystės srities rodiklių atskleidžia palankesnes kitimo tendencijas.

Aiškia nepalankūs pokyčiai

Nė vieno iš pagrindinių rodiklių pokyčiai nėra aiškiai nepalankūs ir tai rodo, kad Europos Sąjunga padarė tam tikrą pažangą siekdama tvaraus vystymosi tikslų. Tačiau žvelgiant į papildomus atskirų ES TVR rinkinio sričių, tebematyti nemažai aiškiai nepalankių pokyčių ir bendras vaizdas gali būti mažiau teigiamas, nei galėtų atrodyti į pagrindinius rodiklius žvelgiant atskirai.

• Nėra pagrindinio rodiklio

Gero valdymo sritis neturi pagrindinio rodiklio, nes manoma, kad nė vienas rodiklis nėra pakankamai patikimas ir aktualus politikai vykdyti, kad juo remiantis būtų galima pateikti išsamią gero valdymo koncepcijos apžvalgą.

Gana nepalankios yra beveik pusės pagrindinių rodiklių pokyčių tendencijos
Išteklių našumas padidėjo, bet padidėjo ir medžiagų vartojimas
ES nepavyko pasiekti 2010 m. užsibrėžto 50 proc. pagyvenusių asmenų užimtumo lygio tikslo
Energijos suvartojimo transporto sektoriuje atsiejimas nuo ekonomikos augimo vos pastebimas
Šiaurės rytų Atlante sugaunamų žuvų kiekis tebeviršija tvarų naudojimo lygį

ES nevykdo plano iki 2015 m. OVP skirti 0,7 proc. BNP

Išsami pagrindinių pokyčių apžvalga

Pagrindiniai rodikliai leidžia susidaryti įspūdį apie pažangą sprendžiant svarbiausius ES TVS uždavinius, tačiau norint išsamesnio ir tikslesnio vaizdo, rodiklių rodomą pažangą būtina panagrinėti kiekvienoje srityje atskirai.

Socialinis ir ekonominis vystymasis

Dabartinė pasaulinė ekonomikos ir finansų krizė paveikė – teigiamai arba neigiamai – daugelį ilgalaikių socialinio ir ekonominio vystymosi srities kitimo tendencijų. Trumpojo laikotarpio tendencijos blogėjo, visų pirma investicijų, užimtumo ir nedarbo srityse, taip pat realiojo BVP vienam gyventojui ir darbo našumo srityse, nors padėtis šiose dviejose pastarosiose srityse vėl ėmė gerėti. Kita vertus, buvo matyti pagerėjimas MTTP išlaidų ir energijos vartojimo intensyvumo srityse, taip pat – trumpam – namų ūkių santaupų srityje.

3 lentelė. Pokyčių socialinio ir ekonominio vystymosi srityje įvertinimas (ES-27, nuo 2000 m.)

1 lygmuo	2 lygmuo	3 lygmuo
 Realusis BVP vienam gyventojui	 Investicijos	Ekonomikos vystymasis
		 Regioniniai BVP skirtumai Namų ūkių santaupos
	Konkurencingumas, inovacijos ir ekologinis efektyvumas	
	 Darbo našumas	 Išlaidos moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai Energijos vartojimo intensyvumas
	 Užimtumas	Užimtumas Moterų užimtumas Regioniniai užimtumo skirtumai Nedarbas

Pagrindinis rodiklis

2000–2010 m. realusis BVP vienam gyventojui visoje ES kasmet vidutiniškai augo 0,9 proc. per metus, bet augimo tempai atskirose ES valstybėse narėse gerokai skyrėsi. 2003–2007 m. kylant ekonomikai augimo tempai padidėjo iki 2,7 proc., nors keliose Rytų Europos šalyse augimas buvo gerokai spartesnis. Tačiau dėl 2008 m. ekonomikos krizės BVP vienam gyventojui augimas sulėtėjo, o 2009 m. šis rodiklis krito -4,6 proc. Labiausiai nuo krizės nukentėjo sparčiausiai augusios Rytų Europos valstybės narės. 2010 m. visos ES ir daugumos valstybių narių ekonomika lėtai augo, tačiau Airijoje, Graikijoje, Ispanijoje ir Rumunijoje augimas buvo neigiamas.

Spartus ekonomikos augimas, kilus finansų krizei, sulėtėjo

2010 m. ekonomika augo lėtai

Ekonomikos vystymasis

2000–2009 m. investicijų, kaip BVP dalies, pokyčiai atitiko ekonomikos ciklą (visų pirma dėl verslo investicijų). 2007 m. šis rodiklis pasiekė aukščiausią – 21,7 proc. – tašką, o 2008 ir 2009 m. smuko iki 19,4 proc., daugiausia dėl verslo investicijų mažinimo ekonomikos krizės sąlygomis.

Investicijos, išreikštos kaip BVP dalis, išliko gana stabilios

2000–2007 m. regioniniai BVP skirtumai ES sumažėjo nuo 35,5 iki 32,7 proc. Kartu su regioninių užimtumo skirtumų sumažėjimu tai rodo, kad ES regionų konvergencija didėja. Atskirose šalyse regioniniai BVP skirtumai tebebuvo dideli, visų pirma Rytų Europos valstybėse narėse, kuriose spartus perėjimas prie rinkos ekonomikos lėmė netolygų turto pasiskirstymą, kurio netolygumas vis didėja.

Regioniniai ekonominės veiklos skirtumai sumažėjo

Didžiąją 2000–2010 m. laikotarpio dalį namų ūkių santaupos, kaip disponuojamųjų pajamų dalis, Europos Sąjungoje nuolat mažėjo; tačiau kilus finansų krizei ši dalis padidėjo – nedaug 2008 m. ir daug 2009 m. 2010 m. namų ūkių santaupų lygis vėl smuko ir beveik pasiekė 2004 m. lygį. Atskirų valstybių narių skirtumai tebėra dideli.

Kilus ekonomikos krizei taupymo lygis padidėjo

Inovacijos, konkurencingumas ir ekologinis efektyvumas

2000–2010 m. darbo našumas ES kasmet vidutiniškai augo 1,1 proc. Kelerius metus augimas kasmet sudarė iki 1,7 arba 1,8 proc. ir tai daugiausia lėmė Rytų Europos valstybių narių pastangos pasivyti kitas šalis; 2008 m. našumas ėmė mažėti, o 2009 m. jis smuko 1,2 proc. 2010 m. darbo našumas padidėjo 1,6 proc.

Kilus krizei darbo našumo augimas sulėtėjo

Didžiąją 2000–2009 m. laikotarpio dalį MTTP išlaidos, kaip BVP dalis, visoje ES išliko ganėtinai stabilios ir sudarė 1,8–1,9 proc. 2008 ir 2009 m. MTTP išlaidos šiek tiek padidėjo.

Didinant MTTP išlaidas, atsiliekiama nuo tikslo

2000–2009 m. ES energijos vartojimo intensyvumas nuolat mažėjo, kai kuriais metais net iki 2,5 proc. ir tai lėmė visišką bendrojo vidaus energijos suvartojimo atsisiejimą nuo BVP augimo.

Visiškas energijos suvartojimo atsisiejimas nuo ekonomikos augimo

Užimtumas

Užimtumas ES padidėjo nuo 66,6 proc. 2000 m. iki 70,4 proc. 2008 m., tačiau 2010 m. vėl sumažėjo iki 68,6 proc. Ypač nukentėjo vyrai, jaunimas ir žemesnio išsilavinimo asmenys.

Pažangai siekiant 75 proc. užimtumo tikslo sutrukdė

2000–2010 m. moterų užimtumas nuolat didėjo ir pakilo nuo 57,3 iki 62,1 proc., taigi lyčių nelygybė sumažėjo. Atskirų valstybių narių skirtumai tebėra dideli.

ekonomikos krizė

Regioniniai užimtumo lygio skirtumai smuko nuo 13,0 proc. 2000 m. iki 11,8 proc. 2009 m. Pagerėjimą užtikrino moterų padėtis regionų ekonomikoje, kuri laipsniškai tapo stabilesnė.

Lyčių nelygybė užimtumo ir nedarbo srityse mažėja

2000–2010 m. nedarbo lygis ES vidutiniškai padidėjo. Nors po 2003–2007 m. ekonominio pakilimo jis sumažėjo iki žemo lygio, kilus ekonomikos krizei, 2009 m. jis gerokai padidėjo ir 2010 m. stabilizavosi didesniu nei 2000 m. lygiu.

Ekonomikos krizė sužlugdė laimėjimus kovoje su nedarbu

Tvarus vartojimas ir gamyba

Iš vartojimo ir gamybos modelių pokyčių nuo 2000 m. matyti tam tikrų itin nepalankių, bet taip pat ir tam tikrų itin palankių tendencijų. Viena vertus, medžiagų ir elektros energijos vartojimas, taip pat susidarantis pavojingų atliekų kiekis tebedidėja (ir absoliučiu dydžiu, ir vienam gyventojui tenkančia dalimi). Kita vertus, galutinis energijos suvartojimas ir ES susidaręs nemineralinių atliekų kiekis sumažėjo, o perdirbtų ar kompostuotų atliekų dalis padidėjo. Be to, gerokai sumažėjo išmetami svarbių oro teršalų kiekiai, o gamybos modelių srityje padaryta pažanga, susijusi su ekologiniais įmonių socialinės atsakomybės aspektais ir siekiu pereiti prie aplinkai palankesnės ūkininkavimo praktikos.

4 lentelė. Pokyčių tvaraus vartojimo ir gamybos srityje įvertinimas (ES-27, nuo 2000 m.)

1 lygmuo	2 lygmuo	3 lygmuo
 Ištekliai našumas	 Nemineralinės atliekos(*)	Ištekliai naudojimas ir atliekos Vietos medžiagų vartojimas Pavoingos atliekos(*) Perdirbtos ir kompostuotos komunalinės atliekos Atmosferos teršalai
	 Elektros energijos vartojimas namų ūkiuose	Vartojimo modeliai : Žmonių namų ūkiuose skaičius : Namų ūkių išlaidos Galutinis energijos suvartojimas Asmeninio automobilio turėjimas
	 Aplinkosaugos vadybos sistemos(**)	Gamybos modeliai Ekologiniai ženklai : Plotas, kuriam taikomas agrarinės aplinkosaugos išsipareigojimas Ekologinis ūkininkavimas(***) Gyvulių tankumo indeksas(**)

(*) Nuo 2004 m.

(**) Nuo 2003 m.

(***) Nuo 2005 m.

Pagrindinis rodiklis

2000–2007 m. išteklių našumo (vertinamo kaip BVP ir vietos medžiagų vartojimo santykis) pokyčiai buvo gana nepalankūs. Nors išteklių našumo padidėjimas 2000–2007 m. rodo, kad ES savo išteklius ėmė vartoti veiksmingiau (BVP augo sparčiau negu vietos medžiagų vartojimas), medžiagų paklausa (ir susijęs poveikis aplinkai) toliau didėjo. Taigi išteklių naudojimo atsiejimas nuo ekonomikos augimo buvo tik santykinis.

*Ištekliai
naudojimo
atsiejimas nuo
ekonomikos
augimo tik
santykinis*

Ištekliai naudojimas ir atliekos

2000–2007 m. vietos medžiagų vartojimas absoliučiąja išraiška ir vienam gyventojui didėjo vidutiniškai. Tai lėmė vietos gamybos ir importo didėjimas augant mineralinių išteklių paklausai.

*Medžiagų
vartojimas
tebedidėja*

Atliekų susidarymo srityje matyti ir palankių, ir nepalankių kitimo tendencijų. Viena vertus, nemineraliųjų atliekų ES 2004–2008 m. susidarė mažiau, o tvarkant komunalines atliekas 2000–2009 m. imta gerokai daugiau jų perdirbti ir kompostuoti. Kita vertus, susidarančių pavojingų atliekų kiekis 2004–2008 m. gerokai padidėjo.

*Atliekų tvarkymas
gerėja, nors
pavojingų atliekų
daugėja*

Dėl žmogaus veiklos į atmosferą išmetami sieros oksidų, azoto oksidų, nemetaninių lakiųjų organinių junginių ir amoniako kiekiai 2000–2008 m. gerokai sumažėjo.

*Atmosferos
teršalų kiekis
mažėja*

Vartojimo modeliai

2000–2007 m. ES namų ūkių išlaidos nuolat didėjo, tačiau 2008 ir 2009 m., kilus ekonomikos krizei, šiek tiek sumažėjo. Tuo pat metu vienam namų ūkiui tenkantis žmonių skaičius sumažėjo ir tai rodo besitęsiančią tendenciją daugėti mažesnių namų ūkių.

*Namų ūkių
daugėja, bet jie
mažesni ir jų
išlaidos didėja*

2000–2009 m. namų ūkių elektros energijos vartojimas labai didėjo, bet galutinis energijos suvartojimas šiek tiek sumažėjo ir tai daugiausia lėmė ekonomikos krizė.

Galutinis energijos suvartojimas 2009 m. sumažėjo Automobilių keliuose vis daugiau

2000–2009 m. lengvųjų automobilių skaičius tūkstančiui gyventojų tebedidėjo, bet lėčiau, palyginti su 1990–2000 m.

Gamybos modeliai

Europos įmonės savo veikloje ir ryšiuose su suinteresuotaisiais subjektais vis labiau savo noru atsižvelgia į socialinius ir aplinkosaugos klausimus – ši sąvoka vadinama įmonių socialine atsakomybe. 2003–2010 m. gerokai padaugėjo organizacijų, įdiegusių patvirtintą aplinkosaugos vadybos sistemą pagal Aplinkosaugos vadybos ir audito sistemos reglamentą. Be to, 2000–2010 m. gerokai padidėjo ES ekologinio ženklo licencijų skaičius, bet susijusių produktų rinkos dalys tebėra nedidelės.

Padaugėjo ekologinio ženklo licencijų ir organizacijų, įdiegusių patvirtintą aplinkosaugos vadybos sistemą

Kalbant apie tvarią ES žemės ūkio gamybą, žemės ūkio paskirties žemės, kuriai taikomi agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimai, dalis ir ekologinio ūkininkavimo dalis, palyginti su bendru naudojamu žemės ūkio paskirties žemės plotu, pastebimai didėjo iki 2009 m. Be to, 2003–2007 m. gerokai sumažėjo gyvulių skaičius vienam hektarui.

Matyti žemės ūkio intensyvumo mažinimo ženklų

Socialinė įtrauktis

Nuo 2000 m. socialinės įtraukties srityje stebimos tendencijos apskritai teikia gana daug vilčių, ypač kalbant apie skurdo mažinimą. Pokyčiai bendros skurdo ar socialinės atskirties rizikos srityje aiškiai palankūs. Tai visų pirma parodo žmonių, kuriems iškilusi didelio materialinio nepritekliaus rizika, ir žmonių, gyvenančių labai mažo užimtumo namų ūkiuose, skaičius. Taip pat įvyko aiškiai palankūs pokyčiai mažinant žemą išsilavinimą turinčių suaugusiųjų skaičių bei vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą. Be to, įvyko gana palankūs pokyčiai mažinant pinigais išreikšto skurdo riziką, skurdo intensyvumą, pajamų nelygybę ir ilgalaikį nedarbą. Tačiau taip pat buvo ir keli nepalankūs pokyčiai. Skurdžiai gyvenančių darbuotojų dalis padidėjo, dalyvavimas visą gyvenimą trunkančio mokymosi veikloje sumažėjo neįgyvendinus 2010 m. užsibrėžto tikslo ir būtina siekti tolesnės pažangos mažinant mokyklos nebaigusiu asmenų dalį bei gerinant prastus mokinių skaitymo gebėjimus.

5 lentelė. Pokyčių socialinės įtraukties srityje įvertinimas (ES-27, nuo 2000 m.)

1 lygmuo	2 lygmuo	3 lygmuo
	Pinigais išreikštas skurdas ir gyvenimo sąlygos	
	 Skurdo rizika po socialinių išmokų(*)	 Skurdo intensyvumas(*)
	 Didelis materialinis nepriteklus(*)	 Pajamų nelygybė(*)
	Galimybė patekti į darbo rinką	
 Skurdo ar socialinės atskirties rizika(*)	 Labai mažo užimtumo namų ūkiai(*)	 Skurdžiai gyvenantys darbuotojai(*)
		 Ilgalaikis nedarbas
		 Vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas(**)
		Švietimas
	 Mokyklos nebaigę asmenys(***)	 Suaugusieji, turintys žemą išsilavinimą
		 Mokymasis visą gyvenimą(***)
		 Prasti mokinių skaitymo gebėjimų rezultatai

(*) Nuo 2005 m.

(**) Nuo 2006 m.

(***) Nuo 2003 m.

Pagrindinis rodiklis

2008–2009 m. žmonių, kuriems iškilusi skurdo ar socialinės atskirties rizika, skaičius sumažėjo apie 2 mln. Šis rezultatas daugiausia susijęs su sumažėjusiu žmonių, patiriančių didelį materialinį nepriteklų, skaičiumi.

2008–2009 m. žmonių, kuriems iškilusi skurdo ar socialinės atskirties rizika, skaičius sumažėjo 2 mln.

Pinigais išreikštas skurdas ir gyvenimo sąlygos

Nuo 2005 m. žmonių, kuriems iškilusi skurdo rizika po socialinių išmokų, dalis sumažėjo nedaug, bet žmonių, patiriančių didelį materialinį nepriteklų, skaičius gerokai sumažėjo ir ši palanki kitimo tendencija pasireiškia daugumoje valstybių narių. Skurstančiųjų pajamų ir skurdo ribos atotrūkis (skurdo intensyvumas) buvo šiek tiek sumažintas, taip pat šiek tiek sumažėjo pajamų nelygybė.

Žmonių, kuriems iškilusi pinigais išreikšto skurdo rizika, dalis šiek tiek sumažėjo. Sumažėjo žmonių, patiriančių materialinį nepriteklų

Galimybė patekti į darbo rinką

2005–2009 m. žmonių, gyvenančių labai mažo užimtumo namų ūkiuose, dalis sumažėjo ir visoje ES, ir daugumoje valstybių narių. Nors ilgalaikio nedarbo dalis nuo 2000 m. šiek tiek sumažėjo, žmonių, kuriems iškilusi skurdo rizika, nors jie turi darbą (skurdžiai gyvenantys darbuotojai), dalis 2005–2009 m. padidėjo. 2006–2009 m. vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas gerokai sumažėjo, bet ne visose valstybėse narėse.

Ilgalaikis nedarbas šiek tiek sumažėjo, bet padaugėjo skurdžiai gyvenančių darbuotojų

Švietimas

Mokyklos nebaigusių asmenų dalis ES sumažėjo, bet 2020 m. tikslui pasiekti tebebūtina siekti tolesnės pažangos. Nuo 2003 m. taip pat padaryta pažanga dalyvavimo mokymėse visą gyvenimą srityje, bet 2010 m. tikslas nebuvo įgyvendintas. Žemą išsilavinimą turinčių suaugusiųjų dalis nuolat mažėjo, o anksčiau blogėjusi prastų mokinių skaitymo gebėjimų rezultatų tendencija 2009 m. pasikeitė į priešingąją, nors to nepakaks užsibrėžtam tikslui 2010 m. pasiekti.

Pastebima keletas palankių kitimo tendencijų, bet 2010 m. užsibrėžtas mokymosi visą gyvenimą tikslas nebuvo pasiektas

Demografiniai pokyčiai

Demografinių tikėtinos gyvenimo trukmės ir gimstamumo rodiklių, taip pat rodiklių, susijusių su pajamų sulaukus senyvo amžiaus pakankamumu, pokyčiai buvo palankūs. Tačiau nepaisant padarytos didelės pažangos, 2010 m. nustatytas pagyvenusių asmenų užimtumo tikslas nebuvo įgyvendintas. Be to, rodiklių, kuriais vertinamas viešųjų finansų tvarumas, pokyčiai buvo nepalankūs. Pavyzdžiui, valstybės skolos lygis ES vidutiniškai pakilo nuo 62,3 proc. 2008 m. iki 80 proc. 2010 m., o pažanga didinant vidutinį pensinį amžių buvo lėta.

6 lentelė. Pokyčių demografinių pokyčių srityje įvertinimas (ES-27, nuo 2000 m.)

1 lygmuo	2 lygmuo	3 lygmuo
 Pagyvenusių asmenų užimtumo lygis	 65 metų amžiaus vyrų tikėtina gyvenimo trukmė(*)	Demografija Gimstamumo rodiklis(*) : Migracija : Pagyvenusių asmenų skaičius, palyginti su darbingo amžiaus gyventojų skaičiumi
	 65 metų amžiaus moterų tikėtina gyvenimo trukmė(*)	
	Senatvės pajamų pakankamumas	
	 Vyresnių nei 65 metų amžiaus asmenų pajamų lygis, palyginti su buvusiu prieš išeinant į pensiją(**)	 Skurdo rizika vyresniems nei 65 metų amžiaus asmenims(**)
	Viešųjų finansų tvarumas	
	 Valstybės skola	 Pensinis amžius(***) : Išlaidos pagyvenusių žmonių priežiūrai : Senėjimo įtaka valstybės išlaidoms

(*) Nuo 2002 m.

(**) Nuo 2005 m.

(***) Nuo 2001 m.

Pagrindinis rodiklis

Tikslas, kad pusė vyresnio amžiaus asmenų turėtų darbą, 2010 m. nebuvo pasiektas. Vis dėlto pagyvenusių žmonių dalyvavimas darbo rinkoje apžvelgiamu laikotarpiu padidėjo ir tai padės sumažinti išlaidų pensijoms poreikį.

Nors 2010 m. tikslas nebuvo įgyvendintas, darbą turi daugiau pagyvenusių žmonių

Demografija

2002–2008 m. padidėjo ir 65 metų amžiaus vyrų, ir 65 metų amžiaus moterų tikėtina gyvenimo trukmė. Gyventojų skaičiaus atsinaujinimo lygis taip pat šiek tiek padidėjo, tačiau tebebuvo žemesnis už natūralios gyventojų kaitos ribą ir,

Aktyvių ir neaktyvių gyventojų santykis

atsižvelgiant į ilgesnę tikėtiną gyvenimo trukmę, tai rodo, kad darbingo amžiaus gyventojų, palyginti su į pensiją išėjusių gyventojų skaičiumi, gali toliau mažėti.

*gali toliau mažėti
ir tai gali turėti
pasekmių viešųjų
finansų tvarumui*

Imigracija į ES yra didesnė už emigraciją, nors 2007–2009 m. jos mastas smarkiai sumažėjo. 2000–2010 m. pagyvenusių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis padidėjo nuo 23,2 iki 25,9 proc. Spėjama, kad šis santykis toliau didės ir iki 2060 m. pasieks daugiau nei 50-ies 65 metų amžiaus ar vyresnių žmonių 100-ai darbingo amžiaus asmenų lygį. Dėl didėjančio pagyvenusių išlaikomo amžiaus žmonių koeficiento ir mažo pensinio amžiaus viešiesiems finansams bus daromas didesnis spaudimas, atsižvelgiant į finansavimo pagal valstybės garantuojamų pensijų sistemą lygį.

Senatvės pajamų pakankamumas

2005–2009 m. 65–74 metų amžiaus žmonių pajamų iš pensijų lygis, palyginti su 50–59 metų amžiaus žmonių pajamų iš darbo užmokesčio lygiu, nepakito ir sudarė 51 proc. 2000–2009 m. vyresnių nei 65 metų amžiaus žmonių skurdo rizika sumažėjo, kaip jau yra buvę praėjusio amžiaus dešimtojo dešimtmečio viduryje.

*Vidutinis pensijų
lygis tebėra
pakankamas, o
pagyvenusių
žmonių skurdo
rizika sumažėjo*

Viešųjų finansų tvarumas

2000–2007 m. valstybės skolos lygis buvo sėkmingai mažintas ir 2007 m. buvo kiek mažesnis nei 60 proc. ES orientacinis lygis. Tačiau po 2007 m., prasidėjus finansų krizei, valstybės skola padidėjo iki net didesnio lygio, nei būta praėjusio amžiaus dešimtojo dešimtmečio viduryje, ir 2010 m. sudarė 80 proc.

*Dabartinė
ekonomikos krizė
daro didelį
spaudimą viešųjų
finansų tvarumui*

Nors pagyvenusių darbuotojų užimtumo lygis padidėjo (žr. pagrindinį rodiklį), vidutinio pensinio amžiaus didėjimas sulėtėjo, tad 2002 m. Barselonoje susirinkusios Europos Vadovų Tarybos nustatytas tikslinis 2010 m. lygis vargu ar gali būti pasiektas. Išlaidos pagyvenusių žmonių priežiūrai, išreikštos kaip BVP dalis, 2000–2005 m. didėjo, 2005–2007 m. mažėjo, o 2008 m., pasiekusios palankesnę 2000 m. artimą lygį, stabilizavosi.

Spaudimą viešųjų finansų tvarumui daro ir senėjanti visuomenė, ir valstybių narių socialinės apsaugos sistemų struktūra. Galimą būsimą senėjančios visuomenės poveikį rodo prognozuojami pajamų pakeitimo koeficiento ir valstybės išlaidų pensijoms pokyčiai.

Visuomenės sveikata

Nuo 2000 m. pokyčiai visuomenės sveikatos srityje atskleidžia apskritai palankų vaizdą. Pagrindinis rodiklis rodo, kad žmonės apskritai ilgiau gyvena. Teigiami pokyčiai pastebimi atsižvelgiant į tai, kad sumažėjo mirčių nuo lėtinių ligų ir savižudybių, nuodingų cheminių medžiagų gamyba, dirginančio triukšmo poveikis ir rimtų nelaimingų atsitikimų darbe skaičius. Kita vertus, šie teigiami pokyčiai naudos davė ne visiems ir sveikatos bei galimybių gauti sveikatos priežiūrą srityse tebėra didelių skirtumų. Be to, teberekia spręsti problemas, susijusias su sveikatai žalingais aplinkos veiksniais. Nuo 2000 m. ES visuomenei didesnę poveikį daro ozonas ir kietosios dalelės.

7 lentelė. Pokyčių visuomenės sveikatos srityje įvertinimas (ES-27, nuo 2000 m.)

1 lygmuo	2 lygmuo	3 lygmuo
 Tikėtina gyvenimo trukmė ir sveiko gyvenimo metai(*)	 Mirčių nuo lėtinių ligų skaičius	 Savižudybės : Neįgyvendinti sveikatos priežiūros poreikiai
	 Nuodingų cheminių medžiagų gamyba(**)	Sveikatą lemiantys veiksniai
		 Oro taršos kietosiomis dalelėmis poveikis Oro taršos ozonu poveikis Dirginantis triukšmo poveikis(***) Rimti nelaimingi atsitikimai darbe

(*) Nuo 2002 m., remiantis tik tikėtina gyvenimo trukme.

(**) Nuo 2002 m.

(***) Nuo 2005 m.

Pagrindinis rodiklis

Tikėtinos gyvenimo trukmės padidėjimas rodo, jog siekiant, kad ES piliečiai gyventų sveikiau ir ilgiau, padaryta pažanga. 2002–2008 m. vyrų ir moterų tikėtina gyvenimo trukmė kasmet didėjo atitinkamai 4 ir 3 mėnesiais. Taip pat akivaizdu, kad vyrai vejasi moteris tikėtinos gyvenimo trukmės atžvilgiu.

ES gyventojai gyvena ilgiau, o skirtumas tarp vyrų ir moterų mažėja

Sveikata ir nelygybė sveikatos srityje

Teigiamus pokyčius sveikatos srityje atskleidžia keli rodikliai. 2000–2008 m. mirčių nuo lėtinių ligų – o tai yra pagrindinė ankstyvų mirčių ES priežastis – skaičius tarp jaunesnių nei 65 metų amžiaus žmonių kasmet mažėjo 2,0 proc. Atsižvelgiant į savižudybių lygį, 2000–2008 m. taip pat pastebimi teigiami pokyčiai psichinės sveikatos srityje. Bendras ES savižudybių skaičius tarp vyresnių paauglių kasmet vidutiniškai mažėjo 1,9 proc., o tarp vyresnių nei 85 metų amžiaus žmonių – 3,6 proc. Vienintelė išimtis yra vidutinio amžiaus žmonių grupė, kurioje 2007 m. prasidėjęs savižudybių skaičiaus augimas siejamas su nedarbu ir įsiskolinimais, kuriuos lėmė finansų krizė.

Mažiau žmonių miršta nuo lėtinių ligų ar dėl savižudybės. Tačiau finansų krizė labai paveikė vidutinio amžiaus žmonių grupę

2005–2009 m. žmonių, pateikusių informacijos apie nepatenkintus sveikatos priežiūros poreikius, dalis sumažėjo visose pajamų grupėse. Vis dėlto apie neįgyvendintus sveikatos priežiūros poreikius informacijos pateikusių neturtingiausių gyventojų dalis tebėra aštuonis kartus didesnė, palyginti su atitinkama dalimi didžiausių pajamų grupėje.

Nors padėtis pagerėjo, su medicininiu gydymu siejamos išlaidos neturtingiausiems gyventojams tebėra kliūtis

Sveikatą lemiantys veiksniai

2002–2009 m. nuodingų cheminių medžiagų gamyba ES kasmet vidutiniškai mažėjo 1,8 proc. Tačiau joms tenkanti bendros cheminių medžiagų gamybos dalis nepakito; nepasikeitė ir nuodingiausių cheminių medžiagų klasių dalis.

Nuodingų cheminių medžiagų gamyba sumažėjo, tačiau toksiškų cheminių medžiagų nepereita

2000–2008 m. oro taršos kietosiomis dalelėmis poveikis miesto gyventojams kasmet mažėjo 0,4 proc., bet tebėra toli nuo užsibrėžto 2010 m. tikslo, o ozono poveikis kasmet didėjo 2,8 proc. Vis dėlto aiškių kitimo tendencijų išskirti neįmanoma, nes šie rodikliai kasmet kinta ir koncentracijų ore pokyčius dažnai lemia gamtinės ar pusiau gamtinės priežastys, kaip antai miškų gaisrai ir

ekstremalios klimato sąlygos.

ES gyventojų, teigiančių, kad jie kenčia nuo per didelio triukšmo, dalis 2005–2009 m. kasmet vidutiniškai mažėjo 1,5 proc.

Kalbant apie pastangas gerinti sveikatą ir saugą darbovietėse, ES padaryta pažanga, kuri iš esmės atitinka tikslą 2007–2012 m. rimtų nelaimingų atsitikimų darbe skaičių sumažinti 25 proc.

*Oro taršos
poveikis miesto
teritorijose iš
tikrųjų
nesumažėjo
Mažiau žmonių
erzina triukšmas,
o rimtų
nelaimingų
atsitikimų darbe
skaičius sumažėjo*

Klimato kaita ir energetika

Nuo 2000 m. dauguma klimato kaitos ir energijos rodiklių kilo palyginti gerai, ypač antroje dešimtmečio pusėje, o nepalankios tendencijos išlieka tik nedaugeliui rodiklių. Nors kai kuriais rodikliais jau perteikiamas perėjimas prie mažai anglies dioksido išskiriančių technologijų ekonomikos, ES ekonomika tebenaudoja daug energijos ir išskiria daug anglies dioksido, ir dauguma šios srities rodiklių yra glaudžiai susiję su ekonomikos augimu. Todėl galima tikėtis, kad ekonomikos krizė darė didelį poveikį šiame skyriuje aptariamiems klausimams. Apskritai tendencijų pokyčius 2008 ir 2009 m. lėmė ne esminiai, struktūriniai pokyčiai, o laikinas ilgalaikių tendencijų sutrikdymas.

2000–2009 m. išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis ES-27 valstybėse narėse mažėjo ir tikėtina, kad toks tempas yra pakankamas tikslui iki 2020 m. šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti 20 proc. pasiekti. ES-15 valstybių narių taip pat siekia bendro Kioto protokolo tikslo 2008–2012 m. įsipareigojimų laikotarpiu išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti 8 proc., palyginti su 1990 m. lygiu. Be to, ES siekia, kad iki 2020 m. atsinaujinantieji energijos ištekliai sudarytų 20 proc. bendro galutinio suvartotos energijos kiekio.

Taip pat galima įžvelgti teigiamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų išskyrimo ir bendrojo vidaus energijos suvartojimo koeficiento, atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimo transporto sektoriuje ir bendros šilumos ir elektros energijos gamybos pokyčių. Kita vertus, mažai tikėtina, kad būtų pasiektas 2010 m. tikslas, pagal kurį iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintos elektros energijos dalis sudarytų 21 proc., nors ir ši dalis 2000–2009 m. didėjo. Nuo 2000 m. ES priklausomybė nuo importuojamos energijos⁶ gerokai išaugo – maždaug 54 proc. energijos vartojimo patenkinama iš ES nepriklausančių valstybių importo. Numanomas mokesčių tarifas energijai nuo 2000 m. mažėjo, o tai nesuderinama su ES tikslu perkelti dalį darbo jėgai tenkančios mokesčių naštos išteklių naudojimui.

⁶ Branduolinei energijai gaminti reikalingas kuras į importuojamą energiją neįskaičiuotas.

8 lentelė. Pokyčių klimato kaitos ir energijos srityje įvertinimas (ES-27, nuo 2000 m.)

1 lygmuo	2 lygmuo	3 lygmuo
 Išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis Atsinaujinančiųjų energijos išteklių vartojimas (*)	: Išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis pagal sektorius Energetinė priklausomybė	Klimato kaita Šiltnamio efektą sukeliančių dujų išskyrimo ir bendrojo vidaus energijos suvartojimo koeficientas : Vidutinė pasaulinė paviršiaus temperatūra
		Energija Bendrosios vidaus energijos sąnaudos Elektros gamyba iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių Biodegalų vartojimas transporto sektoriuje Bendra šilumos ir elektros energijos gamyba** Numanomas energijos mokesčių tarifas

(*) Nuo 2006 m.

(*) Nuo 2004 m.

Pagrindiniai rodikliai

2009 m. ES-27 valstybėse narėse išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis buvo 17,4 proc. mažesnis, palyginti su 1990 m. lygiu. Dėl to tikėtina, kad tikslas iki 2020 m. išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti 20 proc. bus pasiektas. Be to, 2009 m. ES-15 valstybių narių išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis buvo 12,7 proc. mažesnis nei Kioto protokole nustatytas bazinių metų kiekis. Taigi tikėtina, kad ES-15 valstybių viršys savo bendrą Kioto protokole nustatytą įsipareigojimą išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį 2008–2012 m. sumažinti 8 proc.

Dėl pasikeitusios metodikos antrojo pagrindinio rodiklio – atsinaujinančiųjų energijos išteklių vartojimo – duomenų turima tik nuo 2006 iki 2008 m. Jeigu šiuo trumpu laikotarpiu pokyčių tempas išliks toks pat, tikėtina, kad ES pasieks tikslą, kurį įgyvendinus iki 2020 m. atsinaujinančiosios energijos išteklių dalis sudarytų 20 proc. bendro galutinio suvartotos energijos kiekio.

ES-27 valstybės narės siekia iki 2020 m. sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, ir tikėtina, kad ES-15 valstybių narių Kioto protokole nustatyti įsipareigojimai bus pasiekti ES sėkmingai siekia atsinaujinančiųjų energijos išteklių tikslo energijos vartojimo srityje

Klimato kaita

Išskyrus keletą išimčių, viso šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio (išskyrus tarptautinius bunkerius ir žemės naudojimą, žemės naudojimo pokyčius ir miškininkystę), kurį išskiria kiekvienas iš pagrindinių kategorijų išteklių, dalis ES-27 valstybėse narėse 1990–2009 m. mažai pasikeitė. Pagrindiniai pokyčiai – sumažėjęs dujų kiekio išskyrimas apdirbamosios pramonės ir statybų sektoriuose (nuo 14,8 iki 11,5 proc.) ir pramoninių procesų sektoriuje (nuo 8,3 iki 7 proc.), taip pat labiausiai pastebimas išmetamo dujų kiekio padidėjimas – nuo 13,8 iki 20,2 proc. – transporto sektoriuje. Kitų kategorijų išteklių išskiriami kiekiai pasikeitė nedaug.

Dujų kiekis, kurį išskyrė apdirbamosios pramonės, statybų ir pramoninių procesų sektoriai, sumažėjo, o dujų kiekis, kurį išskyrė transporto sektorius, padidėjo

Šiltnamio efektą sukeliančių dujų išskyrimo ir bendrojo vidaus energijos

suvartojimo koeficientas 2000–2009 m. šiek tiek sumažėjo, nors ir lėčiau nei praėjusio amžiaus dešimtąjį dešimtmetį. Mažėjimą daugiausia lėmė perėjimas prie mažiau anglies junginių išskiriančių degalų.

*2001–2010 m.
buvo šilčiausias
užregistruotas
dešimtmetis*

2001–2010 m. vidutinė pasaulinė paviršiaus temperatūra buvo 0,46° C aukštesnė, palyginti su 1961–1990 m. vidurkiu, todėl šis dešimtmetis yra šilčiausias užregistruotas dešimties metų laikotarpis. Taip tęsiama temperatūrų tendencija, nes XXI a. pradžia buvo šiltesnė už praėjusio amžiaus dešimtąjį dešimtmetį, kuris buvo šiltesnis už 9-ąjį ir ankstesnius dešimtmečius.

Energetika

ES priklausomybė nuo importuojamos energijos praėjusio amžiaus dešimtąjį dešimtmetį gana stabiliai laikėsi ties maždaug 45 proc. Tačiau 2000–2009 m. energetinė priklausomybė gerokai padidėjo, o 2009 m. pasiekė 53,9 proc.

*ES importuoja
daugiau nei pusę
energijos*

Energijos paklausa ES šiek tiek sumažėjo. Nuolat didėjusi XXI a. pradžioje 2006–2009 m. ji sumažėjo. Apskritai sumažėjus kietojo kuro vartojimui buvo daugiau vartojama gamtinių dujų ir tam tikru mastu atsinaujinančiųjų energijos išteklių.

*Nuo 2000 m.
energijos
paklausa ES šiek
tiek sumažėjo*

Atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalis ES elektros energijos gamybos srityje padidėjo nuo 13,8 proc. 2000 m. iki 16,7 proc. 2008 m. Nepaisant šio padidėjimo, maži tikėtina, kad ES pasieks 2010 m. nustatytą 21 proc. tikslą. Atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalis transporto sektoriuje nuo 2006 iki 2008 m. staiga padidėjo ir sudarė 3,5 proc. transporto kuro. Jeigu dabartiniai didėjimo tempai išliktų tokie pat, ES pasiektų 2010 m. užsibrėžtą 5,75 proc. tikslą. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad duomenys apima tik trejus metus, tai reikia vertinti atsargiai.

*Tikėtina, kad ES
nepasieks savo
atsinaujinančiųjų
energijos išteklių
tikslą elektros
energijos
sektoriuje, bet ji
sėkmingai siekia
atsinaujinančiųjų
energijos išteklių
tikslą transporto
sektoriuje*

Kogeneracijos, arba bendros šilumos ir elektros energijos gamybos, kuri sujungia naudingos šilumos ir elektros gamybą, plėtra vyko pastoviai, bet lėtai. 2009 m. naudojant šį gamybos būdą buvo pagaminta tik 11,4 proc. visos elektros energijos.

*Nedidelė pažanga
kogeneracijos
srityje*

ES numanomas energijos mokesčių tarifas 2000–2009 m. mažėjo. Šis faktinis mokesčių naštos sumažėjimas yra nesuderinamas su ES tikslu perkelti dalį darbo jėgai tenkančios mokesčių naštos ištekliams ir energijos suvartojimui, šia politikos priemone siekiant aplinkos apsaugos tikslų ir didinant užimtumą.

*Darbo jėgai
tenkanti mokesčių
našta neperkelta
energetikos sričiai*

Tvarus transportas

Apskritai nuo 2000 m. su tvariu transportu susiję pokyčiai vertinami gana nepalankiai, nors yra keletas palankių tendencijų. Taigi šioje ataskaitoje pateikiamas ne toks nemalonus vaizdas, koks buvo pateiktas ankstesniame šios ataskaitos leidime, nors taip yra daugiausia dėl švelninančio ekonomikos krizės poveikio, dėl kurio sumažėjo transporto paklausa ir neigiamas jo poveikis.

Energijos vartojimas ir išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis 2007 ir 2008 m. mažėjo dėl ekonomikos krizės – tai nėra pastovi ilgalaikė visiško atsiejimo tendencija. Net jeigu ir buvo padaryta pažanga atsiejant transportą ir energijos vartojimą transporto sektoriuje nuo ekonomikos augimo, šis atsiejimas buvo tik labai santykinis. Be to, nei kroviniams, nei keleiviams vežti nebuvo pradėtos naudoti mažiau aplinką veikiančios transporto rūšys. Labai sumažėjo naujų automobilių išskiriamas vidutis anglies dioksido kiekis ir mirtinų nelaimių kelyje. Vyraujanti išmetamo azoto oksido ir kietųjų dalelių kiekio mažėjimo tendencija nuo 2000 m. didėjo net sparčiau.

9 lentelė. Pokyčių tvaraus transporto srityje įvertinimas (ES-27, nuo 2000 m.)

1 lygmuo	2 lygmuo	3 lygmuo
 Transporto suvartojama energija, palyginti su BVP	 Krovinio transporto rūšių pasiskirstymas Keleivinio transporto rūšių pasiskirstymas	Transportas ir judumas
		 Krovinių apyvarta, palyginti su BVP(*) Keleivių apyvarta, palyginti su BVP Investicijos į transporto infrastruktūrą : Keleivinio transporto kainos
	Transporto poveikis	
	 Transporto išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis Žuvusiųjų keliuose skaičius**	 Vidutinis naujų lengvųjų automobilių išmetamas anglies dioksido kiekis vienam kilometrui(***) Transporto išmetamas azoto oksidų kiekis Transporto išmetamas kietųjų dalelių kiekis

(*) Nuo 2004 m.

(**) Nuo 2001 m.

(***) Nuo 2007 m.

Pagrindinis rodiklis

Nuo 2000 m. energijos vartojimas transporto sektoriuje didėjo lėčiau nei ekonomika, taigi energijos vartojimo ir BVP santykis 2000–2009 m. nuosaikiai sumažėjo. Tai rodo nedidelį santykinį ekonomikos augimo atsiejimą nuo energijos vartojimo transporto sektoriuje. Tačiau jų sąsaja vis dar matoma iš to, kad energijos vartojimas mažėjo tuo pačiu metu, kai ekonomikos augimas sustojo 2008 m.

Energijos vartojimas transporto sektoriuje didėjo šiek tiek lėčiau nei BVP

Transportas ir judumas

2000–2009 m. sausumos kelių krovinio transporto dalis ES pasiekė 77,5 proc., o geležinkelio ir vidaus vandenų transporto dalis per tą patį laikotarpį šiek tiek sumažėjo. Šiuos pokyčius lydėjo 2000–2007 m. didėjantys transporto veiklos rodikliai (vienam kilometrui tenkantis pervežtų tonų skaičius) ir tik 2008 m. kartu su mažesniu ekonomikos augimu, kurį lėmė ekonomikos krizė, krovinių vežimo rodikliai pradėjo mažėti. Krovinio transporto mastas toliau mažėjo 2009 m., todėl ekonomikos augimas ir krovinis transportas 2000–2009 m. buvo visiškai atsieti.

Padidėjusi kelių krovinio transporto dalis

Visiškas krovinio transporto ir ekonomikos atsiejimas

Keleivinio transporto rūšių pasiskirstymas 2000–2008 m. išliko pakankamai stabilus, nors šiek tiek padidėjo automobilių ir geležinkelio transporto dalys (kurios 2008 m. sudarė 83,3 ir 7,3 proc.) ir dėl šio padidėjimo šiek tiek sumažėjo miesto ir tolimojo susisiekimo autobusų dalis. Keleivinio transporto mastas ES keitėsi panašiai kaip ir krovinio transporto, nors 0,4 proc. sumažėjimas 2008 m. buvo mažesnis nei krovinio transporto srityje, kurio mastas sumažėjo 1,4 proc. Kadangi keleivinio transporto mastas didėjo lėčiau nei augo BVP per šį laikotarpį, jis buvo santykinai atsietas nuo BVP.

Santykinis keleivinio transporto ir BVP atsiejimas

Investicijų į kelių ir oro uostų infrastruktūrą dalis nuo 66 proc. 2000 m. sumažėjo iki 59 proc. 2003 m., 2009 m. ji padidėjo iki 68 proc. Priešingos pokyčių tendencijos buvo pastebėtos investicijose į geležinkelius, vidaus vandenų sektorių ir jūrų uostus, kurios per tą patį laikotarpį nukrito nuo 34 iki 32 proc.

Keliams vis dar tenka didžioji infrastruktūrai skirtų investicijų dalis

2000–2010 m. visos keleivių vežimo keliais, geležinkeliais ir oro transportu

paslaugų kainos, nors ir skirtingai, tačiau padidėjo. Didžiausias metinis kainos augimas buvo užfiksuotas teikiant keleivių vežimo keliais paslaugas (t. y. miesto ir tolimojo susisiekimo autobusais), kurios vidutiniškai padidėjo 4,2 proc., po jų sekė vežimo geležinkeliais (4,0 proc.) ir oro transportu (2,8 proc.) paslaugos. Asmeninių transporto priemonių eksploatacijos kainos ir išlaidos automobiliams pirkti 2000–2010 m. atitinkamai vidutiniškai padidėjo 3,5 ir 0,6 proc. Todėl kelių transporto kainos santykinai padidėjo mažiau, palyginti su asmeninėmis transporto priemonėmis ir aviacija, o pastarajai būdingos didžiausios energijos sąnaudos ir didžiausias išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis.

Transporto poveikis

2000–2009 m. ES transporto išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis didėjo lėčiau nei 1990–2000 m. Dėl sumažėjusios transporto paklausos per ekonomikos krizę 2008 ir 2009 m. iš esmės sumažėjo transporto išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis (atitinkamai -1,7 ir -2,8 proc.).

Kadangi keliuose išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis yra didžiausias, mažinant bendrą transporto išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį labai svarbu mažinti vidutinį naujų automobilių išmetamą CO₂ kiekį. Tam tikra pažanga padaryta ir 2007–2009 m. išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis per metus ES vidutiniškai mažėjo 4,2 proc., o naujų automobilių išmetamo CO₂ kiekis, tenkantis vienam kilometrui, vidutiniškai buvo 145,7 gramo 2009 m.. Atrodo, kad dabartinio mažėjimo tempo pakaks, kad 2015 m. pasiektume 130 gramų išmetamo CO₂ kiekio, tenkančio vienam kilometrui, rodiklį.

Priešingai nei didėjantis išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, toksiškų oro teršalų, pvz., azoto oksidų (NO_x) ir kietųjų dalelių (KD), kiekis nuo 1990 m. nuolat mažėja dėl vis labiau griežtinamų standartų išmetamiesiems teršalams. Dabartinis išmetamas NO_x⁷ ir KD 2,5⁸ kiekis yra daugiau nei 30 proc. mažesnis, palyginti su 1990 m. Remiantis 2008 m. duomenimis akivaizdu, kad ši procesą dar labiau pagreitino tai, kad dėl ekonomikos krizės mažėjo vežimo mastai.

Priemonės, skirtos mirtimi pasibaigusį nelaimių keliuose skaičiui ES mažinti, padėjo nuo 1991 m. perpus sumažinti keliuose žuvusių žmonių skaičių. 2007–2009 m. pažanga buvo ypač didelė ir tai siejama su dėl ekonomikos krizės atsiradusiu finansiniu nesaugumu. Tačiau pažanga nėra tokia, kokia ji turėtų būti siekiant 50 proc. sumažinti mirtimi pasibaigusį nelaimių keliuose skaičių 2001–2010 m.

Gamtos ištekliai

Nuo 2000 m. gamtos išteklių srityje yra tiek teigiamų, tiek neigiamų pokyčių. Viena vertus, daroma nuolatinė pažanga nustatant saugomas teritorijas ir užtikrinant vandens kokybę, o medžių kirtimas miškuose išlieka tvarus. Paplitusių paukščių gausa ir įvairovė stabilizavosi, nors padėtis iš esmės yra prastesnė, nei ji buvo 1990 m. ir ankstesniais dešimtmečiais. Kita vertus, jūrų žuvų ištekliams pavojus išlieka, be to, didėja naujai užstatomos žemės plotai ir taip kenkiama pusiau natūralios žemės plotams.

Kelių ir geležinkelių transporto paslaugų kainos augo greičiau nei oro transporto paslaugų kainos

Transporto išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis sumažėjo

Pažanga padaryta mažinant naujų automobilių parko vidutiniškai išmetamo CO₂ kiekį

Nuolat mažėjantis oro teršalų kiekis ėmė dar sparčiau mažėti 2008 m.

Mirčių dėl nelaimių keliuose skaičius toliau mažėja

⁷ Azoto oksidai, azoto monoksidas (NO) ir azoto dioksidas (NO₂) yra žmogaus sveikatai ir aplinkai kenksmingos rūgštinės dujos.

⁸ Smulkiosios kietosios dalelės, kurių vidutinis aerodinaminis skersmuo yra iki 2,5 μm. Siejamos su žmogaus kraujo apytakos susirgimais.

10 lentelė . Pokyčių įvertinimas gamtos išteklių srityje (ES-27, nuo 2000 m.)

1 lygmuo	2 lygmuo	3 lygmuo
 Paplitusių paukščių gausa (*) Žuvų išteklių išsaugojimas	 Saugomos teritorijos (**) : Vandens ėmimas	Biologinė įvairovė Gėlo vandens ištekliai Vandens kokybė upėse (***) Jūrų ekosistemos : Žvejybos pajėgumai Žemės naudojimas Miškų prieaugis ir kirtimas
	 Padidėję naujai užstatomos žemės plotai (****)	

(*) ES suvestiniai duomenys, pagrįsti 19 valstybių narių duomenimis.

(**) ES-25, nuo 2006 m.

(***) Suvestiniai duomenys, pagrįsti 19 Europos šalių duomenimis.

(****) ES suvestiniai duomenys, pagrįsti 23 valstybių narių duomenimis.

Pagrindiniai rodikliai

Paplitusių paukščių ES indeksas pradėjo stabilizuotis nuo 2000 m. po didelių nuosmukių ankstesniais dešimtmečiais. Pastebimas akivaizdus įvairiose buveinėse gyvenančių rūšių ir miško rūšių atsigavimas. Kita vertus, paplitusių paukščių, gyvenančių žemės ūkio paskirties plotuose, populiacijos vis dar mažėja.

Bendras sužvejojamų žuvų kiekis, gaunamas pažeidžiant biologiniu požiūriu saugų išteklių dydį, 2009 m. pasiekė beveik 24 proc. Šiuo metu beveik visos sužvejojamų žuvų kategorijos gerokai viršija tvaraus išteklių naudojimo ribas.

Paplitusių paukščių populiacijos atsigauna, tačiau mažiau nei ankstesniais dešimtmečiais. Sužvejojamų žuvų kiekis pažeidžia biologiniu požiūriu saugų išteklių dydį.

Biologinė įvairovė

2010 m. nustatytos saugomos gamtos vietovės ES-25 pasiekė 89 proc. ploto, būtino, kad pakaktų buveinių biologinei įvairovei apsaugoti. Įgyvendinimo skirtumai tarp senesniųjų valstybių narių ir vėliausiai prie ES prisijungusių valstybių narių mažėja ir 2010 m. visų 27 valstybių narių medianinis rodiklis buvo 98 proc. Nors ploto požiūriu įgyvendinimas beveik baigtas, vis dar reikia daryti pažangą saugomų teritorijų valdymo ir jų tarpusavio sąsajų srityse.

Saugomų vietovių plotai beveik pakankami

Gėlo vandens ištekliai

Daugelyje šalių, su kurių duomenimis galima susipažinti, paviršinio vandens ėmimas stabilizavosi. Požeminio vandens ėmimo rodikliai kai kuriose šalyse vis dar yra dideli arba jų lygis nėra tvarus. Dideli šalių rodiklių skirtumai gali būti susiję su geologiniais ir klimato požymiais, taip pat santykinė konkrečių ekonomikos sektorių, pvz., turizmo ir žemės ūkio, svarba kai kuriuose Europos regionuose.

Gėlo vandens kokybė upėse gerėja, o ėmimo rodikliai stabilizavosi

2000–2008 m. biologiškai skaidžių organinių dalelių ir kitų su maistinėmis medžiagomis siejamų teršalų koncentracija upėse sumažėjo visoje Europoje⁹, tai rodo aiškų gėlo vandens kokybės pagerėjimą. Miesto nuotekų valymo ir Vandens pagrindų direktyvos yra vieni iš pagrindinių šios teigiamos tendencijos veiksnių.

⁹ Rodiklis apima visą Europą, įskaitant valstybes nares ir ES nepriklausančias valstybes.

Jūrų ekosistemos

ES-15 žvejybos laivynas, atsižvelgiant į bendrą žvejybos laivų variklių galią, nuolat mažėjo siekiant, kad žvejybos pajėgumai atitiktų prieinamus išteklius. Tačiau technologijos ir žvejybos veiksmingumas pagerėjo tiek, kad bendri žvejybos pajėgumai nesumažėjo.

Nepaisant žvejybos laivyno sumažėjimo, žvejybos pajėgumai nesumažėjo

Žemės naudojimas

2000–2006 m. naujai užstatomos žemės plotai toliau plito į žemės naudmenas ir pusiau natūralią žemę. Didžiausi augimo rodikliai buvo kasyklų, sąvartynų ir statybviečių, mažesni – transporto tinklų. Ekosistemų suskaidymas dėl tokių didelių horizontalių struktūrų ypač kenkia biologinei įvairovei.

Natūralios žemės teritorijos toliau buvo užstatomos

2000–2010 m. kirtimas šiek tiek didėjo, o prieaugis labai mažėjo. Dėl to iš esmės padidėjo miškų panaudojimo rodiklis (t. y. kirtimo ir prieaugio santykis). Nepaisant to, miškų kirtimas išlieka tvarus.

Miškų kirtimas išlieka tvarus

Visuotinė partnerystė

Bendras vaizdas, kurį atskleidžia visuotinės partnerystės srities rodikliai, yra gana palankus. Nuo 2000 m. dauguma rodiklių, visų pirma prekybos srautų, tvaraus vystymosi finansavimo ir gamtinių išteklių valdymo, kito palankiai. Tačiau ES nesiseka siekti pagrindinio rodiklio, kuriuo vertinama oficialiai paramai besivystančių šalių vystymuisi išleidžiama bendrųjų nacionalinių pajamų dalis, tikslo. Be to, per pasaulinę ekonomikos krizę 2007–2009 m. daugelio rodiklių pokyčiai buvo nepalankūs.

11 lentelė. Pokyčių visuotinės partnerystės srityje įvertinimas (ES-27, nuo 2000 m.)

1 lygmuo	2 lygmuo	3 lygmuo
☁️ Oficiali parama vystymuisi	☀️ Importas iš besivystančių šalių	Prekybos globalizacija
		☀️ Importo iš mažiausiai išsivysčiusių šalių dalis ☀️ Subsidijos ES žemės ūkiui
	☀️ Besivystančių šalių finansavimas(*)	Tvaraus vystymosi finansavimas
		☀️ Tiesioginių užsienio investicijų mažas pajamas gaunančiose šalyse dalis(**) ☀️ Oficialios paramos mažas pajamas gaunančių šalių vystymuisi dalis(*) ☀️ Nesąlygotosios paramos dalis(*) ☀️ Parama socialinei infrastruktūrai ir paslaugoms(*) : Parama skoloms mažinti
Visuotinis išteklių valdymas		
: Išmetamas CO ₂ kiekis vienam gyventojui	☀️ Parama vandens tiekimui ir valymui*)	

(*) ES-15.

(**) ES PVK nariai.

Pagrindinis rodiklis

2005–2010 m. oficialiai paramai besivystančių šalių vystymuisi (OVP) išleidžiama bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP) dalis padidėjo nežymiai. Taigi

ES neįgyvendino 2010 m.

ES neįgyvendino tarpinio tikslo 2010 m. skirti 0,56 proc. BNP. ES taip pat nesiseka siekti tikslo iki 2015 m. OVP skirti 0,7 proc. savo BNP.

*užsibrėžto
0,56 proc. BNP
OVP tikslo*

Prekybos globalizacija

2000–2010 m. ES importo dalis iš besivystančių šalių padidėjo. 2009 m. dėl pasaulinės ekonomikos krizės ši tendencija nutrūko. Importo iš mažiausiai išsivysčiusių šalių augimas atitiko ES tikslą padidinti jo dalį, tačiau jo mastas lieka nedidelis. 2000–2007 m. ES subsidijos žemės ūkiui, kurias Pasaulio prekybos organizacija (PPO) priskiria prekybą iškreipiančių priemonių kategorijai, sumažėjo daugiau kaip dviem trečdaliais.

*Importas iš
besivystančių
šalių padidėjo*

Tvaraus vystymosi finansavimas

Apskritai 2009 m. ES-15 besivystančioms šalims suteikė daugiau lėšų negu 2000 m. ir tai atitiko bendrą tarp valstybių donorių vyraujančią tendenciją. Didinant mažas pajamas gaunančioms šalims tenkančias tiesioginių užsienio investicijų (TUI) ir paramos vystymuisi dalis, padaryta nuosaiki pažanga. Tačiau kilus pasaulinei ekonomikos krizei 2007–2008 m. srantai sumažėjo. 2009 m. dauguma rodiklių dar nebuvo pasiekę 2007 m. lygio. 2009 m. skoloms mažinti skirta mažiau paramos vystymuisi negu 2000 m.

*Bendras ES-15
vystymuisi
skiriamas
finansavimas
padidėjo, bet
ekonomikos krizė
padarė neigiamą
poveikį*

Visuotinis išteklių valdymas

Visuotinio išteklių valdymo rodikliai rodė palankias kitimo tendencijas. Išmetamo CO₂ kiekio vienam gyventojui ES ir besivystančiose šalyse atotrūkis sumažėjo, bet tebėra didelis. Atotrūkis mažėjo todėl, kad besivystančiose šalyse išmetamo CO₂ kiekis didėjo, o ES – mažėjo. 2000–2009 m. parama vandens tiekimui ir valymui gerokai padidėjo.

*Išmetamo CO₂
kiekio ES ir
besivystančiose
šalyse atotrūkis
mažėja*

Geras valdymas

Nuo 2000 m. gero valdymo srityje stebėtos skirtingos kitimo tendencijos. Pažeidimų bylų, taip pat e. vyriausybės prieinamumo ir naudojimosi jos paslaugomis srityse tendencijos buvo palankios. Be to, ES teisės aktų perkėlimas į nacionalinę teisę viršijo tikslinį lygį. Tačiau pastebėta neigiamų tendencijų, susijusių su rinkėjų aktyvumu nacionalinių parlamentų rinkimuose, kuris apskritai mažėja. Be to, iš aplinkosaugos ir darbo mokesčių santykio kitimo tendencijų matyti, kad tikslas užtikrinti, kad aplinkosaugos mokesčiai sudarytų didesnę bendrųjų mokesčių įplaukų dalį, nebuvo pasiektas.

12 lentelė. Pokyčių gero valdymo srityje įvertinimas (ES-27, nuo 2000 m.)

1 lygmuo	2 lygmuo	3 lygmuo
	Politikos darna ir veiksmingumas	
	 Pažeidimų bylos(*)	: Piliečių pasitikėjimas ES institucijomis ES teisės aktų perkėlimas į nacionalinę teisę(*)
	Atvirumas ir dalyvavimas	
	 Rinkėjų aktyvumas	 E. vyriausybės prieinamumas(*) Naudojimas e. vyriausybės paslaugomis(**)
	Ekonominės priemonės	
	 Aplinkosaugos mokesčiai, palyginti su darbo mokesčiais	

(*) Nuo 2007 m.

(**) Nuo 2005 m.

Politikos darna ir veiksmingumas

2009 m. pusė ES piliečių nurodė, kad pasitiki Europos Parlamentu, kuris tapo didžiausią pasitikėjimą turinčia pagrindine ES institucija. Mažiau piliečių nurodė, kad pasitiki Europos Komisija ir ES Taryba.

*Europos
Parlamentas yra
didžiausią
pasitikėjimą
turinti pagrindinė
ES institucija*

2007–2009 m. naujų pažeidimų bylų skaičius ES sumažėjo nuo 212 iki 142. Tai daugiausia lėmė sumažėjęs bylų skaičius dviejose politikos srityse: vidaus rinkos bei teisingumo ir vidaus reikalų. Tačiau tarp įvairių politikos sektorių būta didelių skirtumų.

*Naujų pažeidimų
bylų skaičius
sumažėjo, o ES
teisės aktų
perkėlimo į
nacionalinę teisę
lygis viršijo
tikslinį rodiklį*

2001 m. Europos Vadovų Taryba nustatė tikslą, pagal kurį nacionalinės valdžios institucijos į nacionalinę teisę turi perkelti 98,5 proc. ES teisės aktų. Nors 2009 m. bendras lygis šiek tiek viršijo tikslinį 98,5 proc. lygį, keliuose politikos sektoriuose perkėlimo lygis buvo mažesnis.

Atvirumas ir dalyvavimas

2000–2010 m. rinkėjų aktyvumas nacionalinių parlamentų rinkimuose visoje ES šiek tiek sumažėjo. Apskritai daugiau žmonių dalyvavo nacionaliniuose rinkimuose nei Europos Parlamento rinkimuose.

*Rinkėjų
aktyvumas
nacionaliniuose
rinkimuose šiek
tiek sumažėjo*

Pagrindinės e. vyriausybės teikiamos viešosios paslaugos ES yra plačiai prieinamos ir nuo 2002 m. jų prieinamumas nuolat didėjo; 2005–2010 m. pavieniai piliečiai taip pat daugiau naudojosi e. vyriausybės paslaugomis. Vis dėlto valstybių narių skirtumai yra dideli.

*E. vyriausybės
prieinamumas ir
naudojimas jos
paslaugomis
didėja*

Ekonominės priemonės

2000–2009 m. ES nuo aplinkosaugos mokesčių labiau pereita prie darbo mokesčių. Tai neatitinka ES tvaraus vystymosi strategijos tikslo mažinti darbo jėgos apmokestinimą ir didinti išteklių bei energijos vartojimo ir (arba) taršos apmokestinimą.

*Aplinkosaugos ir
darbo mokesčių
santykis sumažėjo*